

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 чылда
үндүрүлгөсү

1965 ч.

ИЮНЬ

16

СРЕДА

№ 140 (6157).

Өрттө 2 көп.

ОНЗА ЧУГУЛА ТУДУГЛАРДАН

„Тыва даг-дүгү“ комбинат бо хүннерде

Комбинаттын девискээри Кара-Даш дагларынын эскеринде ажыл-иш улам-на хайнышкын-ныг чоруп турар.

Фабриканын доозун үндүр тир-тар бедик хооразындан иш дег көстүр ак-сарыг доурак дүне-даа, хүндүс-даа, дээр шаар көдүрүп үнгөш. Кара-Даш дагларынын ыңгычче ажит кирип, ырадыр шыйлуп чоруп турар. Чүгө ында-хаа арыглашкын үзүндө иш дег ол доурак кы-зүлбейн баар. Оон өске айларда фабрика барык бүдүн хонукта ажылдап турар.

Фабрика. Анаа биче кады ары-лашкын болган өйле келген бис. Бистерин бирээви бир-де ду-гаар келген. Ынчанга фабрика-нык иштин кезип көргүдөм. Бирги кайтан ийги катчыч үнөр чаала: «Эштер! Дериленгиз анаа турарын болдурбаар! Бир шакта анаа турарга 2 тонна даг-дүгү ду-лаар» деп бижээ. Даразында катчыч үнөр чаала: «Машини-стер! Транспортер лентанын ка-налар! Оон бир метри 16 рубль өрткөт» деп бижээ. Оон ийи: «Ажылдар черинерин бокалдыр-баар. Бик дээр-де бугуру-леги карындагы болуру-дур» дээ. Сөөлүг катчыч үнөр чаала: «Эш-тер! Дериленгиз курут ажылдаа-

рын болдурбаар! Бир киловатт-шак 4 көпөк өрткөт деп чүвени билги алынар. Бир шакта курут ажылдаанда фабрика 90 рубльди чидирер» деп бижээ.

Бо чуруму фабриканын ажыл-дакчылары кайы хире сагым турар ирди деп бола сагышка кирер болду. Фабрика бичи када ажил-давын турган ол өйдө кол иже-нер эш П. Неустровский кабин-етинге келди.

Оон мындай айтырым салды-мыс:

— Сөөлүг үдө силерин фаб-риканын ажылында баштайгы ба-зымнар кылдым деп дындам-мыс. Бо дугайында бистин солу-нуу номчуучуларыга чүмө со-нуургазын болур силер?

— Силерин билгенерин чер-ле шындар. Эрткен айлар, ылангы май ай биске чамдык эки түн-дөдө берген—дидир. Май айнык мелээзи бодур—дээ, иже-нер бодууда бар бир артык майнык биске берди. — Ол ышкаш бистин ажылымын дугайында мээм чүүлүм «Асбест дээр» деп солу-нуу сөөлүг номеринде парлаттын-ган, оон таныжып ап болур си-лер—дей-дир.

Ынчанмыже фабриканын байда-лын черле айтырып сонуурган бис. Бо коллектив май айда эң

дээр көргүзүлгөсү болган. Чи-жээ, даг-дүгү арыглаарынын ий-ти планы 125 хуу, нити продук-ция бүдүреринин—110 хуу кү-үсеттинген. Май айнык бүдүр-гөсү ооналганын ээлчегер шуптузу ажыр күүсеткен. Бедик сортуг даг-дүгүн арыглаары ай санында көзүдөп кел чыдар. Апрельде 907 тонна даг-дүгүн арыглаа тур-ган болза, май айда 1000 тоннаы арыглаа. Фабриканын коллекти-ви өрткен айда бүгү-ле бедик сортуг даг-дүгүн арыглаарынын планын ажыр күүсеткен: бирги сортуг даг-дүгүн арыглаарынын планы 117 хуу, нити сортуг—126 хуу, үшкү сортуг—137 хуу күүсеттинген деп, эш Неустров-ский билдирди.

Эрткен чылдың төнчүзүгө че-дир, чаа фабриканын чогуур негел-дезинг чедир ажылдадып четтик-келек база дериленгиз кижи-лер ылаптыг шингээткелек турда та-варжып турган бергелерин кол-лектив ажыр күүсөт. Ынчан ары-лашкыннык чедир кылдырма-ныдан даг-дүгүн шыныра кууду болуп, херегекчилерге бо-ла хо-лутура бээр турган. Ындыг бай-далан үнөр төлөдө, бүгү дери-ленгизин болгаш механизминин ылаптыг ажылдарын чедип ал-ган, азы фабриканын технологи-яны сайзырайткан.

— Технологианы сайзырайткан

Чеди чыл планы күүсеттинген

Караганданын 70 дугаар шахтазынын бирги бассейнинде хөмүр-лаш казырыны чеди чыл планы күүсеттинген. Караганданын даг-жылары ол бүдүрүлгөни чер алаанын лабораториясы деп адыр-турар. Чеди чыл планынын чыдаарында бо шахтага чаа даг машина-ларынын болгаш механизминин 30 ажыг хевирлерин непертер-кен. Караганданын шахтерлары чеди чылдын эгизинден бээр чурт-ка пландан ажыр үш чартык миллион тонна чыгам хөмүр дашты берген.

Воронежтин экскаватор заводунун коллективи чеди чылдын ооналганын хуусаа бетинде күүсеткен. Ол үнүн дүргүзүндө бүдү-рүшкүнүн хөмчөзү ийи чартык катал улагаткан. Чер казырынын Воронеж заводунун маркалыг машиналары чуртта болгаш даштык-ка кылбаа биле сурагжаа.

Бо чылын ол бүдүрүлгөдө чаа-чаа күчүлүг экскаваторлар бол-гаш краннар база көстүп келген. (СЭТА).

ВОЛГОГРАДТЫН ТРАКТОР ЗАВОДУ ДААРТА 35 ЧЫЛ БОЛУР

Волгоградтың трактор заводун ажылгалга кириген хүнден бээр 35 чыл болган. Баштайгы совет тракторларын 1930 чылда аңаа кылып эгелзэн. Эрткен чылдарда ында бүдүрүп үндүрүп турар машиналарын хевирлери-даа, бүдүрүлгөни темпирлери-даа өскөрил-ген.

ЧУРУКТА: дугуйлук баштайгы трактор көстүп келген.

Ам заводтун кол конвейеринден ДТ-75 дээр күчүлүг илчирбө дугуйларды машиналар үнүп турар. ЧУРУКТА: шөлдерге чорударында белем тракторлар. Фото Ю. ЕВСКОВТУУ. СЭТА-нын фотокорреспондент.

ХОВУ-АКСЫНДАН МЕДЭЭЛЕР

Хову-Аксында ам туруп турар улуг чунар ба-жынын таван демір-бетондан кууду эгелзэн база ханаларын улуг хөмчөдөгү блоктардан тула-ры көрдүнгөн. Чунар бачык бо чылдын дөрткү-кварталында ажылгалга кирер.

Ол мындай сүт-биле хандыргалы экижиде-ринин толоргай сорулгазын салдырган. Сүт да-мчылар хоолданын салып чорудар черинин шинчи-лелзэн. Оон узуну барык-ла 3 муң метр хире челе бөөр. Сүт дамычылгазынын түзүлү-шө айнык ийги чартыгында эгелзэр.

Не 48 турут эргелдигин ында участогтун шевелетилер. (ууруткучу эш Бугаев) ийи-күт ийити чурталга бакынынын капитал сеп-тедигин дооскаш, ажылгалга дүжүй берген.

«Тыва туругу трезинин дуулаар бүдүрүлгө-лөр комбинатынын Хову-Аксында ыш заводунун де-вискээри. Чазыыр чекке кире бөөрө-яны-бүрү станоктарын болгаш өскө-дээ дери-ленгиз шингээ-даажы уукутук чок. Ол шингээ-ге ында ажылдап турар ийи-чагыс кижи-лерин аралында солуккан сөстери шаа-була дынал-гылаар:

— Мынчаар чагыг кирер болза, эки-ле-дир!

— Май айнык планын ооналганын 180 хуу күүсеттинген. Чече-дээ чагыг болза, шылаар күш-бисте бар-дыр— деп, чаланыччыларын бирээ-ли

өөрүшкүлүг чугалай-дыр. Цехте парторганиза-ция секретары Николай Маркович Баланчук ме-дээ ужуражып келген:

— Майда 728 дөрбөтчин метр сонгалар бол-гаш экижир кастыктарын бердиз. Ол дээр-ге дык улуг чедикшин, 16 хире ийи кат ба-жык ол четчир—диди.

Ийи-ийи кат рамаларыг сонгаларын, шоо-та-лаар черден бээр кылып каан экижиртер ме-дээ сонуртатты. Бо чейти он чыл иштинде башкарып келген Николай Маркович мында ки-жи бүрүчүлүг кинчаар ажылдап турарын ык-биртир. Бо коллектив үр үдө мурнакчы кол-лективтерин бирээниге сандык келген.

— С. Күдөр, Г. Оюн, М. Иконников, Ю. По-ле-жаев, М. Фадеев дээр мурнакчыларымыс-ла хей. Мында ажылдап турар 20 кижиштинде чок-ка ажылдап турары чок болуур ийи— деп ол чу-гаалай-дыр.

Чазыыр чехтик кылган кылыгынын чүгө-лө Хову-Аксынын улуг тууу өвөс, харын-даа Улуг-Хөм районун ажыл-агыйлары, «Элегес» сов-хозтун болгаш харын-даа Чалаана хооранын ту-дуглары ап турар.

О. КОРОДА.

Хөй дүк дээр демиселде

КУРҮНГӨ 18 тонна дүктү сазар хүндөткөн «Тыва» совхозтун Хөндө-гей салбырынын ишчилери алганар. Эки дериленгиз кыргылаа пунктуу ында тургускан. Хөйну машина-биле база хол-биле кыргып турар.

Шуудуру ажылдын түнелинде пунктуге 4950 күк дүк кирген. Донгак Кемен, Монгуш Доуу оларын хой-лары кышты хур ашканын хөй дүктү берип турар. Кыргычлар Донгак Дар-оол, Тамара Сат, мо-торист Сат Ким-оол эки ажылдап келген.

ДүКТҮ чидир чокка ажаап алыр сорулгазы «Тивелгес» совхозтун кы-гыччылары боттарынын мурнунда салган. Хөйну дүгү амызында эки хөвөргөн болгаш ындай-ла арбын болбайн турар.

Кыргылаа эгелзэ-ле үр үе эртпээ-дээ бол, мурнакчылар илереп кел-ген. Ооржак Кертик 38, Наташа Куу-лар 34, Ооржак Байлаа 31 хөйну хүнде кыргып турар. «Өкө» совхозка болур конкучка киржир дээр, олар кызымак ажылдап туралар.

БИИ-ХЕМДЕ «Тивелгес» колхозтун Сесеринде хөй кыргылаа тулук-теп турар. Ол ажылда колхозтун аныктар хаара туттунган. Кылдын-ган ажылдын түнелинде самбырага үргүлүк бижи турары солун. Хөй-ну дүгү шаа-ла хоалбайлы-даа ту-руп болза, кыргылаанын шылары эки. Ажыл-айы баштайгы үдө алган 2400 күк дүгүн күрүңгө дүжүгөн.

«МУРНАКЧЫ» колхоз хөй кыргы-лаанын Бай-Тайга районун ажыл-агыйларын мурнап кирген. Июнуу баштайгы чартында 5250 баш хөй кыргытылган, бир хөйга оонаштыр 1, 84 күк дүк алдыган. Нитизин-биле 5860 күк дүк күрүңгө шыгжырында кирген. Кыргылаа үргүлүкчүлүг турар. Кыргылаа пунктузунда ажил-байгы хүндө-ле не организастап эгел-зэн. Кыргыччылар аразында соци-алист чарыштыг ажылдап, боттары-га алган хураалдарын ажыр күүсө-дип туралар. Саая Бегиз, Херек Сарып-Тараа, Хонкушкү Өнүк-Сар болгаш өскө-дээ хураа 55 күк дүк кыргып планын 70—100 килограмм-дан куудалтайн туралар.

Республиканың күш-ажылчы хүнү Мурнакчыларны шаңнаан

Июнуун бир хүнүнде Хемчик уунда арыгы чыгалан чон дола берген. Шуушкан машиналар, чада-тергел, аэтыгы, мотоциклдиг ки-жилер мыаар үзүк чокка кирип тур-ган. «Тээли» совхозтун ишчилери-нин маевкага чыгып келгени ол. Мында-мында үр-шоор, каткы хөг зой-лун-да турар.

Чымылганын аразында Соци-алист күш-ажылдын Мадыры Ур-дө Канзан, Тыва АССР-нин алдар-лыг малчыны Бонгар, алдарыг ме-ханизатор Пирогов, Ээр-Хавак сүт-ба-раан ферманын саанчыны Херек Эртежи болгаш өскө-дээ мурнакчы эштер хей. Маевканы амытан ба-йыраг хуралга совхозтун директору эш А. Түргөн-оол чаксы тарылганы доосканы-биле холбаштыр ажылчы-

нарга бачыр чедирбашаан, чедик-шинерге доктап, чедиктерин чыл-ладырынын аргаларын айтыкан. Ажыл-агыйнык элаан хөй мурнакчы-ларынга Хүндөлүл бижиетери бол-гаш өрткөткө белектерин ол хуралга тыыскаш.

Салбырлар аразында чарыштын бирги одуруун Бай-Тал ээлзеш, шил-чир Кызыл тукут алган. Ол хүн ме-ге хуреджи организастап, ады чары-жын арттырган.

ХӨЙ ЧЫЛАР иштинде кызымак ажылдап келген дүржүлүг 11 ажылчыны улус ажыл-агыйнын чедикшинеринин Москва делег-гациясы чорударына «Тээли» сов-хозтун дирекциясы, парком база ажалчы комитети шиптирлзэн. Хөйну бригада бригадири Салчак

Кандан, хоочун туудужу Өлчөй баш-таан кезек кижи делегетге баргаш, хөйну көрлөр.

Олар ам каш хонуктан айтканын-тарынга белем.

Хөйну массалыг кыргылаанынче «Тээли» совхоз амызында кирбес, ыччала-даа «чымак алдыны» ажаап алырынын белекел ажылда-ры доозулган. Адыр-Махалыктын Хаа-Баары деп черде кыргылаа пун-ктуун дерип кылгаш, хураа утла чус хөйну кыргып аргаттары ында тур-гускан. Кыргылаа черинин ишти-серин, хат, чазы кирбес. Кыргы-тынын хойлар ол доран чууду оң-гарыне кирер.

Ажылдар кижи-лерге таарымчалыг байдалды тургузар дээр столовазын белекзэн.

туш олар онза идеякылыг ажыл-даанар.

Часын хову амызында эи эки түнелерин коргускени дээр 10 кижи. СЭКП райкомунун, 6 кижи. ВЛКСМ райкомунун, 10 кижи. Совхозтун дирекциянын болгаш ажалчы комитетинин хүндөлүл бижиетери тыыскаш. 33 кижи совхозтун дирекцияны-нын унелиг белектерин алган.

Байыраг хуралдын киржикчи-леринге Биче-Тей, Ангиты сал-бырларда көзүлүлүк бадыланын бо-лган районун Культура бажыны-нын бот-тыныгыр уран чуул бөлүмнеринин киржикчилерин концерт көргүскен.

Даразында күш-культуранын болгаш спорттун аны-бүрү маргалдаалары эгелзэн. 64 мөгө хуректен Районун Культура ба-жынында баянист эш Кара-Кач шүлгөн, «Барлык» совхозтун ма-теиз эш Орус-оол үжүрлөшкен. 40 атыгы чарыштыган.

БИСТИН КОРР.

БИСТИН ЧУРТЧУСТА

Чурттуң көдээ черлеринден

АЖААП АЛЫШЫНГА БЕЛЕН

Харьков областын көдээ механиз-аторларын тараа комбайнары сеп-тарынын планын күүсеткен. Ийи муң ажыг машиналарын тараа ажаап алгырында белекзэн. Оларын дең кезик боту чорур комбайнар. Оларын «Сельхозтехника» катты-жышкынынын мастерскаларына кол кезектер аайы-биле септэн. Жаткаларын болгаш комбайнары-нын элаан хөй кезик тараа сылта-рынын дээрден үздүрелди тырттырар аргаттар-биле база немей дерип турар.

ШЫНТЫК БАЙЛАН ҮҮЖЕЗИ

Черин долгандыр үш дескенир — Кыргызиянын хеминерин болгаш дагыг черлерден агып баткан да-мырак сугазынын нити үзү дүр-түвүн хөмчөзүлүп шак ынгыг.

Киргизиянын дагларында мөңгү

болгаш хар доштарын кызын теринин болгаш бугу Ортаа Азиянын сугарылгалыг чер ажылында шык-тын кайгамчык үлүг үжүзи болуп турар. Чыл дүргүзүндө өртөп орту-маа-биле алдан кубик километр сүт агып басып чыдар.

СУУРЛАГА БАЖЫНЧАРНЫ ЧЗЛЛИГЕ

Колхозчуларга болгаш совхозтар ажылчыларына чангыс аай шит ба-жыларын чээлге сазар талазы-биле сквал-магалинин Липенкиде ажит-кан. Бажынын алган кижи оң өр-төзүн чамдызын ол доран төлээр, а артан түвүн даразында ийи чыл-дыг дүргүзүндө төлээр.

Колхозчуларга бажычынын чээ-лиге сазарын облоптрескозо обла-стык дык хөй райондарында база өр-

АНЫГЛАДА КИРГЕН

Аму-Дарынын баштайгы кубо-метр-кубометр суглары Туркмени-яны Буны-Ургенчи районунун СЭКП-нин XXII съездин аттыг колхозчу-нын шөлдеринде агып кирген. Ол сүт ында туттунган 20 километр дүртүгү буга-биле чоруткан. Монка-ланын сүт магистралында ол агып баткан болгаш үнүш-дүжүктүр өн-он муң километр шыйлуп чоруткан күр черлерге барып хандыр кирген.

АН КАРАВАНАР

Даг одарларыгче ак караваанар үнүпкен. Чөөп Грузиянын колхоз-тарында болгаш совхозтарынын бу-дун чартык миллион хойлары чанис черлерден дагаарже хөй хүнөр олар-лап четкен. Орук ара чангыс-даа баш мал хораван.

(СЭТА).

Партия райкомунун бюорозу колхозка хуралдаан

Грузиянын Компартиязынын Амбролаур райкомунун бюорозунун уунушкүнүг хуралы Тхмери сугуну кол-хозунга болган.

Кадрларын таарыштыр тургузарынын болгаш кижи-лидеринин дугайында айтырыгын көдээ коммунистерин кыргылгези-биле көр деп бюорун шиптирлзэн та-парылга өвөс. Ажит-херектин байдалын өөрөңгө көр-гөш, партия райкомунун ажылдакчылары кадрларын ажылга таарыштыр тургузар болгаш кижи-лерин талазы-биле ажал бо колхозта бедик деңгеле тургустумаан деп түнелди кылганын. Аргалыг даргазы колхозчу-активке даяныры күзөөн, чыгыры, дулаар турган, колхозчуларнын материалдыг сонуургалын бедидер дугайында сазып салган.

Коммунистерин мурнакчы ролун бедидер талазы-би-ле партия райкомунун бюорозу толоргай хемчеглерин айткан. Бүдүрүлгенин шиптирлзиг черлеринче партия

кежигуинерин чоруткан, олар бригадаларын болгаш фермаларын удурт берген.

СЭКП ТК-нын март пленумунун шиптирлерин күү-сеттишкан Амбролаур райком кадрларын шы таарыштыр тургузарыне болгаш кижи-лидеринче уаг кич-чөгейин салып, колхоз бүдүрүлгенин негелденин хандыр көрүп турар аптарган. Ол бугу көдээ ажыл-агый ажылдарынын чорудугазында эки сазарын чедирген. Часы тарылга чорур хуусаында, агротехниктиг бедик деңгеле доозулган, мал чекперин белекзери эки эгел-зэн, мал ажылыныг продуктуларын күрүңгө сазары-нын чартык чыл планы ажыр күүсеттинген.

Бригадаларын болгаш фермаларын удурт, кадр-ларын кижи-лидеринче хөй киччөгейин салып турар. Ол сорулга-биле бригадирлерин болгаш дээр доозукчу-ларын белекзеринын чыл хуусаагы курстарын тур-гускан, оларда 250 кижи өөрөңгөп турар.

(СЭТА).

